

CÁT TUẤN SINH

Tự học **Vẽ**

TRANH THUỐC NƯỚC

後
生
志

NHÀ XUẤT BẢN VĂN HÓA - THÔNG TIN

TRANH THUỐC NƯỚC

CÁT TUẤN SINH

TRANH THUỐC NƯỚC

Người dịch: NGUYỄN KHIÊM

NHÀ XUẤT BẢN VĂN HÓA - THÔNG TIN

LỜI NÓI ĐẦU

Truyền thống tranh thuốc nước của Trung quốc đã có từ lâu đời, đó là một nghệ thuật siêu phàm làm cho nhân dân trên thế giới phải khâm phục.

Người dân Trung Quốc gọi loại này là "quốc họa", nghệ thuật cao siêu, được khen đến tột đỉnh. Đây là một sáng tạo trí tuệ của nhân dân Trung Quốc ngày xưa được lưu truyền từ đời này qua đời khác, đã để lại một lượng tranh lớn về chim và hoa rất tinh tế, tao nhã, ý sâu tình đậm thấm sâu vào lòng người, đạt đến đỉnh cao đáng để cho đời sau tôn sùng.

Qua cuốn "**Cách vẽ chim và hoa**" của tác giả Cát Tuấn Sinh chúng tôi muốn đem đến cho các bạn những lời khuyên bổ ích, những kinh nghiệm của người đi trước.

Một mục đích đặc biệt quan trọng của việc luyện vẽ là lúc nào cũng phải vui, quên buồn phiền, tìm ra những nét tinh túy sống động. Coi nhẹ danh lợi, nếu có một chuyện vui hay bị một nỗi buồn, hoặc vui hay buồn quá đều có ảnh hưởng tới nét vẽ. Hằng ngày kiên trì luyện tập, phải tỷ mỷ chú ý từng nét vẽ, luôn lạc quan tin tưởng sẽ được thành công, toại nguyện.

Đương nhiên tất cả kiến thức mà chúng tôi đưa ra chỉ là những ý kiến chủ quan không thể tránh khỏi sai sót, bất cập mong được sự thông cảm, lượng thứ và chỉ giáo.

NHÀ XUẤT BẢN VĂN HOÁ - THÔNG TIN

TRANH THUỐC NƯỚC

Từ đời Đường đến nay, các họa sĩ vẽ chim, hoa của Trung Quốc tiếp bước nhau chia ra nhiều phái, mỗi phái đều có đặc điểm riêng, phát triển cho đến mức hoàn hảo. Đặc biệt đã xuất hiện ông Nhiệm Bá Niên một họa sĩ vẽ chim và hoa tuyệt vời - nghiên cứu tỷ mỹ, thay cũ đổi mới luôn sáng tạo.

Để kỷ niệm 100 năm ngày mất của ông, hôm nay có nhiều hoạt động để tưởng nhớ tới danh họa tài hoa này. Ngót một thế kỷ nay, theo phong cách nghệ thuật của ông đã xuất hiện nhiều nhà nghệ thuật lần lượt được giới thiệu.

Trước kia, nghệ thuật vẽ hoa và chim của Trung quốc bị giai cấp bóc lột vui dập, có lúc đã bị cho vào nhà lạnh. Đầu thập kỷ 80, theo từng bước mở cửa của thị trường kinh tế phát triển, đời sống nhân dân được nâng cao; như nắng hạn gặp mưa rào nên loại hình này phát triển rất mạnh; chỉ mới mười năm trở lại đây nhờ tác động của những người yêu hội họa đã hình thành một phong trào thư họa trên toàn đất nước Trung Quốc.

Chim và hoa luôn thấy trong cuộc sống xung quanh ta; khi dạo trong công viên, bách bộ nơi thôn dã hay trong khuôn viên nhỏ của gia đình, đâu đâu cũng thấy hoa và chim; có thể nói hình ảnh của hoa cũng như tiếng hót của chim là không thể thiếu. Từ các dụng cụ sinh hoạt gia đình như đồ sử, cốc, tách, chén gối... đều in vẽ lên đó những hình hoa và chim, cho đến trong các vật phẩm nghệ thuật cũng là thế giới của "hoa và chim", muôn màu, muôn sắc nhìn không chán mắt cho ta cảm giác đẹp, khỏe mạnh và tươi mát có tác dụng làm phong phú và hoa mỹ đời sống.

Nhiều năm dạy vẽ hoa và chim đã có rất nhiều người đến theo học, vì lẽ đó nên tôi đã sáng tác 20 bức tranh hoa và chim để giới thiệu với những bạn thích vẽ, và tập sách nhỏ này có thể giúp phần nào cho các bạn đó, tôi cảm thấy vô cùng vui sướng.

Ở đây tôi cũng xin nhắc một điều là hoa vẽ không chỉ thích trong chốc lát mà phải kiên trì, trong quá trình học cũng có cái vui, cái buồn, chỉ có những người không bỏ dở nửa chừng thì mới đạt đến đỉnh cao của nghệ thuật. Học vẽ ngày nào cũng phải cầm bút không được bữa đực bữa cái, khi vẽ một nét nào phải có ý định trước, tay kết hợp với tư duy, sau khi vẽ phải rút kinh nghiệm, chọn lọc tỷ mỹ từng bước một mới dần có được bức vẽ như ý.

CÁT TUẤN SINH

MỤC LỤC

Lời nói đầu	5
Dụng cụ vẽ	9
Sử dụng bút mực, màu.....	11
Vẽ chim sáo và hoa đào.....	14
Vẽ chim bói cá và hoa phù dung	16
Vẽ chim đuôi cờ và hoa hải đường.....	18
Vẽ chim đa đa và hoa loa kèn.....	20
Vẽ chim ngói và hoa đỗ quyên.....	22
Vẽ chim yểng và hoa quỳ.....	24
Vẽ chim bạc má và hoa mẫu đơn.....	26
Vẽ chim sẻ rừng và hoa cúc.....	28
Vẽ chim khách và hoa mai.....	30
Vẽ chim sẻ và hoa lăng tiêu.....	32
Vẽ chim cảnh và hoa nguyệt quỳ.....	34
Vẽ chim mỏ nhọn và hoa tường vi.....	36
Vẽ chim chìa vôi và hoa sơn trà.....	38
Vẽ chim én và hoa tử đằng.....	40
Vẽ chim sáo khoang cổ và hoa đinh hương.....	42
Vẽ gà con và nhò.....	44
Vẽ chim họa mi và hoa thủy tiên.....	46
Vẽ chim bạch liểu và hoa bí ngô.....	48
Vẽ quạ và thông.....	50

DỤNG CỤ VẼ

Học vẽ chim và hoa, trước hết phải có đầy đủ dụng cụ: bút, nghiên, mực, giấy.

Bút : (có loại lông mềm, lông cứng)

Bút lông dê là loại bút mềm hút mực nhiều, dễ vẽ hoa lá, vẽ nước thấm ngoài. Bút lông chó sói thuộc loại bút lông cứng, có tính đàn hồi, để vẽ chỗ móc, cong hoặc vẽ đá, cây khô, đồi núi... Bút lông dê và bút lông lợn rừng mỗi loại có một tác dụng riêng nhưng mềm như nhau, những người mới học phải có ba loại bút trên. Ngoài ra còn một loại bút rất cứng đó là bút lông mèo lợn, bút râu dê, mềm nhất là bút lông gà... Khi vẽ tùy theo mục đích mà dùng cho thích hợp. Bút sau khi dùng phải rửa sạch, vẩy khô, đặt nắp, đặt lên giá hoặc cắm vào ống để bảo quản.

Mực: Hiện nay mực nước là kinh tế và tiện nhất, mực này thơm, không phải mài.

Giấy: Giấy vẽ có nhiều loại. Những người mới học dùng giấy bông là được, giấy mịn thì đắt tiền, giấy bông giá rẻ hơn dùng để vẽ tốc ký. Ngoài ra còn có giấy báo màu vàng, giấy này thấm nước như giấy bông, người mới học dùng để làm giấy nháp vẽ rất tốt. Các loại giấy khác có độ hút nước kém, phải thử xem có thể dùng để vẽ tập được không nhưng không được dùng lâu, khi đã quen mà dùng lại giấy bông sẽ thấy không thoải mái.

Nghiên: Loại nghiên có tiếng là “đoan nghiên” và “thiết nghiên” (một loại nghiên nổi tiếng sản xuất ở An Huy-Trung Quốc). Người xưa rất chú ý đến nghiên: Cạnh rãnh nghiên có khắc hình rồng, phượng; hộp nghiên làm bằng gỗ hồng sắc; ngày nay có mực nước dùng tiện hơn nhiều nên không nghĩ đến nghiên nữa, nhưng người học vẽ cũng cần phải có một cái, khi dùng mực nước thì mài thêm mực thôi để mực thêm bóng và đặc.

Màu: Hiện nay trên thị trường có bán loại màu nhãn hiệu “dầu ngựa” đựng trong ống thiếc có 12 ống, loại này vẽ rất tốt, rất tiện. Ngoài ra, còn có loại màu dạng viên của Tô Châu tiện cũng chẳng kém, khi dùng chỉ cần hoà với nước thành dạng hồ là được. Loại màu thường dùng có: đỏ mỡ, đỏ châu sa, đỏ thắm, đỏ loăng, đỏ son, xanh lam, xanh đá, xanh lục, trắng.

Than thổi: Than thổi dùng để vẽ nháp, khi vẽ sai có thể dùng tay thay cho tẩy phủi nhẹ cũng hết (than thổi có bán nhiều ở các cửa hàng văn hóa phẩm). Ngoài ra còn có một loại than thổi tinh, loại này có dầu nên không dùng để vẽ nháp được. Ngày xưa thường dùng than củi để vẽ nháp, người ta gọi than củi là “gỗ mục” (hủ mục) vẽ nháp gọi là “hư cảo” cũng có người lấy tro của giấy than, giấy vụn đốt để vẽ nháp. Than thổi có thể tự làm bằng cách lấy cành của cây đào cho vào ống sắt, trong ống sắt có cát và cho vào bếp đốt.

SỬ DỤNG BÚT, MỰC VÀ MÀU

Vẽ thuốc nước, trước hết phải học kỹ thuật cơ sở dùng bút, mực, nước và màu. Đó là bốn yếu tố của vẽ thuốc nước, nắm vững nó thì trên tranh vẽ sẽ thể hiện được phần màu khô, tươi, đậm, nhạt, xa, gần. Ngược lại, tuy vẽ rất giống nhưng với khắc gỗ, cắt giấy, thiếu độ đậm nhạt thì bức vẽ sẽ kém sinh động.

Dùng bút: (Bút có khi dùng đứng có lúc dùng nghiêng).

Bút đứng là quán bút thẳng góc với giấy vẽ, đầu bút giữa tờ giấy, vì đầu bút động mực nên nét vẽ rất đậm có cảm giác như mặt thấm ướt, vẽ cách này nên dùng bút lông chó sói sẽ dễ vẽ những đường móc như vẽ mỏ, mắt, móng của gà và để vẽ cả cây mai, lan, trúc, gân lá, nhụy hoa v.v..

Bút nghiêng là quán bút có độ nghiêng so với giấy vẽ, tùy theo nội dung của bức vẽ mà điểm thêm các kiểu gọi là “đặt bút mà thành”. Thay đổi biến hoá một số màu sắc sẽ tạo được cảm giác béo, gầy, dày hay nặng thêm... cách vẽ này thường để vẽ hoa mẫu đơn, hoa sen và các loại hoa lá, cây, đá v.v..

Ngoài ra còn có cách cầm bút thuận chiều giống như ta cầm bút viết, có phải, trái, đưa lên, kéo xuống; cầm bút ngược chiều là trái lại. Cầm bút thuận chiều dễ hơn cầm ngược chiều, dùng bút ngược để vẽ cây trúc, lan, lau, sậy... đi hướng từ phải qua trái và từ dưới lên trên. Kéo bút là lấy đầu nhọn của bút vẽ ngược hướng mặt giấy, kéo bút nhanh, cách vẽ này có thể áp dụng để vẽ cành liễu, dây, sợi... Sử dụng bút lông phải chú ý phép biến hoá: nhắc bút, đưa bút, thu bút, có đoạn gầy, nặng nhẹ, từ từ, đậm nhạt, liều rủ...

Đặt bút vẽ nên mạnh dạn, tỉ mỉ, không được nhắc bút tùy tiện, từng nét bút vẽ xuống nhất định phải có đậm, nhạt, lồi lõm, phải để cho nét bút tiếp xúc với nhau để tạo thành những chỗ nhấp nhô, hoà trộn. Nếu như bức vẽ đen xì, xám xịt đều một mảng, một sắc độ thì vật vẽ sẽ chỉ có hình nhưng không có hồn, không sinh động thiếu cảm hứng như vậy khó mà cảm thụ được.

Dùng mực: mực là màu sắc có năm loại: *keo, đặc, đậm, nhạt, trong* khác nhau. *Mực keo* là mực nước mài thêm mực thối để được loại mực đặc hơn, đen bóng. *Mực đặc* là loại mực chỉ có mực nước không thối, độ đen kém mực keo. *Mực đậm* là mực nước cho thêm ít nước so với mực đặc thì mực này loãng hơn. *Mực nhạt* là lấy mực nước cho thêm khá nhiều nước, có dạng màu tro cho nên gọi là mực loãng. *Mực trong* là thành phần mực rất ít, chỉ có sắc, có màu hơi tro. Trong năm loại màu trên thì màu đen là màu có giá trị nhất, cũng như năm âm do, re, mi, fa, sol... trong âm nhạc, tùy theo âm cao thấp, mạnh yếu, nhanh chậm phối cho phù hợp mới có những bản nhạc nghe êm tai, gợi cảm. Mực khô, ướt, đậm, loãng thay đổi nhiều lớp mới tạo ra những bức tranh nhìn đẹp mắt, đó là điểm chung nhất của nghệ thuật. Ngoài ra còn có cách pha mực. Cách này là khi mực gần khô thì chấm mực đặc vào, cách này gọi là "lấy đậm phá loãng", còn khi mực đặc gần khô thì thêm chấm loãng vào, gọi là "lấy loãng phá đậm". Cách này thường áp dụng để vẽ những chỗ ụ, gồ ghề của cây, đá, cỏ v.v..

Người xưa nói "bút, mực" thì bút là xương, mực là thịt, nghĩa là bút và mực có quan hệ mật thiết với nhau, không thể tách rời.

Nước: Bức tranh sinh động hay không đều là do dùng nước ít hay nhiều mà cố nên. Nếu như vẽ một cái gì, một vật gì, dùng bao nhiêu nước cho vừa không phải một sớm một chiều đã làm được mà phải thông qua thực tế, tích lũy kinh nghiệm qua thời gian mới có được. Những nét vẽ sắc sảo, nét bút nặng nhẹ sẽ cho ta biết lượng nước vừa, nhiều hay ít và như thế nào là đủ. Người xưa nói: "Dùng mực giỏi là ở chỗ biết lượng nước". Ngô Xương Nhạch là bậc thầy trong việc dùng nước, ông dùng mực đặc như sơn, dùng mực loãng như cánh ve, đặc mà không chướng, loãng mà không bạc. Bút thấm nước trước, đầu bút cho thêm mực để vẽ, như vậy gọi là trước đậm sau nhạt. Bút ngậm mực trước, đầu bút cho thêm nước để vẽ như vậy gọi nhạt trước đậm sau. Cách này dùng để vẽ cánh hoa, lá, gà, chim muông là thích hợp. Mực không có nước, tranh vẽ sẽ không ra màu đậm nhạt, lông vũ vẽ không được mềm mại thì không đạt. Bởi vậy dùng nước phải hết sức chú ý, nghiên cứu kỹ mới đạt mục đích.

Dùng màu: Với thể loại tranh này thì màu đen là chủ đạo còn các màu khác chỉ để phụ thêm, cách dùng không như phương Tây hay nhấn mạnh màu sáng, màu tối. Vẽ thuốc nước phải dùng màu gốc của vật là chính từ đó mà thêm bớt đi, khuếch trương lên. Ví như hoa mẫu đơn là vô cùng diễm lệ, nhưng trong phần đỏ cho thêm một ít màu đen tạo hiệu quả lắng đọng khiến ta muốn xem mãi, lá màu xanh nhưng không phải xanh rờn cả mà nên pha lẫn mực và lấy mực đen làm chính. Nếu lấy màu nhuộm cây thông, đá, hoa; màu xanh nhuộm lá, như vậy trong màu đó phải cho thêm một ít đen có như vậy mới thể hiện được nét cổ xưa. Nếu toàn bộ chỉ dùng đỏ hay xanh cả thật như một tờ giấy hoa. Có bức vẽ dùng màu nguyên cũ của nó để nâng nó lên. Ví dụ như hoa mai thì màu nguyên của nó là màu phấn hồng, màu này đẹp ngọt có thể điểm thêm hồng, có như thế mới làm cho hoa mai càng trắng lợt, cổ xưa, mặt khác thêm cả phong thái. Ông Tô Đông Pha vẽ trúc, tre ông Nhiêm Bá Niên vẽ đá có lúc cũng toàn dùng son, mẫu đơn mực, trúc mực, sen mực v.v.. cho ta một cảm giác ngọt ngào. Người xưa nói: Đủ ý rồi hà tất phải màu nữa. Tóm lại dùng màu không chỉ là mô phỏng tự nhiên, có thể mạnh dạn biến đổi màu sắc sẵn có của vật thể, nêu ra chủ đề, biểu đạt ý tưởng, tình cảm của tác giả và tạo hiệu quả thẩm mỹ phù hợp với tập quán thẩm mỹ của quần chúng.

Phương pháp và kỹ thuật chính của việc vẽ hoa và chim là dùng mực chấm, không dùng đường móc để thêm màu gọi là vẽ "một cốt" (không có xương). Trong mỗi nét vẽ phải có đậm, nhạt, có khi trong một nét vẽ có cả mực, cả màu. Trước hết phải rửa sạch bút, dùng đầu nhọn thấm một ít mực, vẽ từng nét lên giấy, chú ý để có nét đậm, nét nhạt sau đó mới thấm mực để vẽ. Nếu vẽ nét to, đầu nét bút tô đi đậm lại thì phải trải rộng nét ra, nếu không đủ rộng thì có thể phải vẽ thêm. Vẽ chim, hoa đều áp dụng cách này. Trên đây là một số phương pháp và kỹ thuật truyền thống và những cách vẽ không theo quy định, thông qua thực tiễn, thêm phần sáng tạo sẽ nhất định tìm ra phương pháp và kỹ thuật mới.

VẼ CHIM SÁO

Dùng bút to thấm nước và chấm mực đặc, đầu bút lại thấm một giọt nước, dùng đầu nhọn vẽ lưng, hai cánh và đuôi trước, tiếp đó vẽ mỏ, móng chân, mắt, đầu rồi dùng mực vừa độ vẽ bụng, màu vàng với mực loãng vẽ chân, dùng bột trắng chấm mắt, không chấm to, chấm phía trên trông mắt.

Chú ý: Nét vẽ cần sinh động không được dùng cả một mảng mực chết, bút dùng phải có từng lớp, nhất thiết không được vẽ như cắt giấy dán vào.

VẼ HOA ĐÀO

Hoa đào nở trước hoặc sau thanh minh, thời gian đó, đào đỏ, liễu xanh, oanh ca yến lượn, cảnh xuân thật tươi đẹp.

Hoa đào có năm cánh, cánh hoa đào nhọn dài hơn cánh hoa mai, thân có lá. Cách vẽ hoàn toàn giống cách vẽ cây mơ. Lá nhọn và dài khi nở nhiều lá nhỏ hợp lại như dạng trắng non, dùng mực loãng vẽ lá, mực xanh vẽ lá non.

VỀ CHIM BÓI CÁ

Hoà mực xanh để vẽ lưng và cánh phải, dùng mực loãng vẽ cánh bên trái đang bay, mực đặc vẽ mỏ, mắt, cánh phải và đuôi. Dùng màu vàng, nâu, đỏ hoà lẫn vẽ ngực và bụng. Dùng màu đỏ yên chỉ vẽ mỏ và chân. Dùng các loại mực nói trên trộn đều để vẽ phần đầu, cánh bay, đầu mỏ, mắt. Tiếp đó vẽ bụng và phần dưới cánh đang bay, đuôi. Khi gần khô vẽ thêm móng là được. Lấy đầu nhọn của bút vẽ một vài nét ngực và bụng, cổ chim thì dùng màu tro vàng vẽ một nét.

Chú ý: dùng nước ở những chỗ cần thiết để tạo những nét nhoè, mờ.

VỀ HOA PHÙ DUNG.

Dùng màu đỏ yên chỉ làm chủ đạo và phần trắng dùng làm phần trang điểm. Lấy đầu nhọn của bút vẽ ba đến bốn nét để tạo cánh trong của hoa, dùng bột phần trắng nhạt vẽ cánh ngoài, cách vẽ giống như cách vẽ hoa mẫu đơn. Khi mực gần khô, dùng mực đậm hoà với màu vàng loãng chấm ba đến năm chấm, tiếp theo dùng bột phần trắng dày vẽ gân cánh hoa. Chú ý khi vẽ phải tạo độ đậm, nhạt của mực để tạo cảm giác ba chiều (nổi lên), không dùng nhiều nước quá, cũng không ít quá, ít thì không đẹp (vẽ nhiều sẽ có kinh nghiệm). Vẽ lá dùng bút to, lấy đầu nhọn của bút vẽ ba nét chính rồi bên phải, bên trái mỗi bên một nét hình thành dạng tay nắm, đợi màu gần khô thì vẽ gân lá.

VỀ CHIM ĐUÔI CỜ

Dùng mực loãng vẽ lông chim, mực đặc vẽ đầu, mỏ, mắt, lấy vài giọt nước hòa mực để vẽ lông bụng, đuôi. Lấy mực nhạt vẽ tiếp bụng, sau cùng lúc gần khô lấy màu son vẽ mỏ và chân.

Chú ý: Màu mực có chỗ đậm chỗ nhạt, lông đuôi dài, có hai lông, khi vẽ lấy đầu nhọn của bút hướng ra ngoài hất từ dưới lên trên.

VỀ HOA HẢI ĐƯỜNG.

Vẽ hoa hải đường giống cách vẽ hoa đào, cánh hoa hơi tròn, mỗi đóa hoa ở phía cuống có một đoạn cứng dài khoảng năm phân. Đó là hải đường cuống đứng, lá có thể dùng chung màu mực, lá non thì dùng mực xanh nhạt thấm màu đỏ yên chỉ, gân lá dùng màu yên chỉ tro.

Chú ý: Vẽ cánh hoa mỗi nét cần có đậm, nhạt để tạo cảm giác ba chiều, số đóa hoa lần lượt xếp từng lớp rõ ràng. Lá và cành vẽ gần giống cách vẽ hoa lã tiêu. Không nên quá cầu nệ thực tế, như cụ Tế Bạch Thạch đã nói giữa cái giống và không giống: Cây cối qua bút mực thì thực thành hư; thật thành giả, kỹ thuật phải biến hoá, như trong bức vẽ thì có cái cao cái thấp, chỗ mau chỗ thưa rồi chỗ đậm và chỗ nhạt...

癸酉孟秋

江南陽羨侯之宣

VẼ CHIM ĐA ĐÀ

Dùng màu tro tím hoà với mực nhạt vẽ lưng trước, lấy mực đặc vẽ lông và cánh; Tiếp đó lấy nước hoà cho mực nhạt để vẽ phần đầu, màu đỏ sen hoà với mực nhạt vẽ cổ, màu vàng cũng hoà với mực nhạt vẽ ngực, bụng; Để mực gần khô rồi lấy bút khô chấm mực vừa vẽ thêm phần ngực và chấm lên ngực.

VẼ HOA LOA KÈN

Hoa loa kèn thường thấy ở sân nhà, trên tường... hoa có hình ống. Vẽ mặt chính của hoa thì dùng nước hoà mực xanh, lấy bút vẽ thành hình chữ $\wedge$ ngược. Vẽ cánh hoa rồi lấy đầu bút thấm nước vẽ ống loa, giữa hai cánh hoa để trắng. Chấm nước vẽ cánh hoa hình bầu dục, lấy bột trắng đặc pha vàng chấm nhụy hoa. Dùng mực vừa độ để vẽ đế hoa, lá thì lấy màu xanh hoà mực vừa độ để vẽ. Mỗi tàu lá vẽ ba nét, cuối cùng dùng mực đậm vẽ gân lá.

VẼ CHIM NGÓI

Chim ngói hình dáng như bồ câu, đầu hơi nhỏ cổ có đốm trắng rất đẹp. Dùng đỏ son, đỏ yên chỉ, hoà với màu xanh thẫm mực nhạt vẽ lưng trước, đuôi sau. Màu nhạt vẽ hai cánh và cổ, sau đó vẽ mỏ, mắt, chân; Dùng màu xanh thẫm mực nhạt vẽ ngực, tiếp đến lấy bột trắng đặc chấm thêm vào phần cổ.

Chú ý: Lông đuôi hai cái, dùng ngược bút kéo từ dưới lên.

VẼ HOA ĐỎ QUYÊN

Hoa này hơi giống hoa loa kèn, hoa hình ống có năm cánh dài, nhọn. Phần cánh và ống hoa vẽ giống cách vẽ hoa loa kèn. Tiếp sau lấy bột trắng đặc vẽ bốn sợi râu giữa các cánh hoa, rồi dùng hồng đậm chấm nhụy hoa.

Dùng màu đỏ trộn mực để vẽ lá, vẽ từng cụm đậm, nhạt xen kẽ cho tự nhiên, tiếp theo dùng mực đậm vẽ gân lá - vẽ một nét là được.

VỀ CHIM YẾNG

Màu xanh hoà với màu yên chỉ, thêm mực nhạt và lấy cạnh bút vẽ lưng, hai cánh. Đuôi, mắt thì vẽ bằng mực nhạt, với màu mực vừa vẽ mỏ, mực loãng vẽ bụng và chân, cuối cùng dùng màu son nhạt chấm vào phần ngực. Màu đỏ yên chỉ vẽ mỏ và chân - cách vẽ gần giống vẽ chim khách.

Chú ý: Không dùng bút bằng, sử dụng bút phải linh hoạt.

VỀ HOA QUỲ

Hoa này nở về tháng mười dương lịch, cánh hoa to có màu vàng. Dùng màu vàng trộn với màu son thêm cho mực loãng, lấy cạnh nhọn của bút to vẽ trước một cánh rồi vẽ tiếp bốn cánh, ở giữa để trắng. Tiếp đó dùng đỏ yên chỉ trộn với mực hơi đặc để vẽ nhụy hoa, nhụy hoa hình giống điều thuốc lá ngắn, lấy bột trắng đặc trộn với màu vàng thành màu vàng loãng vẽ phần cuối nhụy hoa. Khi mực gần khô dùng màu đỏ trộn mực vẽ cánh hoa. Lá có từ năm đến bảy nhánh có thể vẽ bằng màu riêng hoặc màu pha trộn và vẽ bằng cạnh bút (bút phải tương đối cứng). Gân lá vẽ bằng màu đậm.

VỀ CHIM BẠC MÃ

Loài chim này đỉnh đầu có một đốm trắng, trong các đám cưới người ta thường treo bức tranh có đề chữ: “Bạch đầu giai lão, đại phú đại quý” và lấy hoa mẫu đơn tượng trưng cho sự phú quý. Vẽ đầu, mỏ, mắt rồi dùng màu xanh trộn với màu vàng thành màu xanh lục, thắm mực nhạt vẽ cánh trái, phải, bụng, cổ và lưng. Lại dùng mực nhạt vẽ cánh bên trái đang bay, lông bụng và ngực. Dùng mực vừa độ vẽ bụng trên và đuôi.

VỀ HOA MẪU ĐƠN

Hoa mẫu đơn to đẹp kiểu diêm đượm nét giàu sang, và được mệnh danh là “hoa của vua”. Dùng bột phấn trắng trộn với đỏ thắm vẽ phần giữa của hoa. Tiếp đến dùng màu đỏ thắm, màu yên chỉ vẽ xung quanh một cánh hoa. Cánh hoa khi vẽ phải chú ý có chỗ đậm, chỗ nhạt. Lấy màu yên chỉ thắm hoà với mực thành màu đỏ sẫm rồi vẽ chỗ tiếp xúc giữa hoa và cuống, chú ý để nét vẽ linh hoạt tránh cảm giác trơn bóng như vẽ trên thủy tinh. Dùng bột phấn trắng đặc trộn với màu vàng loăng vẽ nhụy hoa, phía dưới chấm thêm chấm vàng. Nụ hoa vẽ hai nét đỏ, phía trên chấm thêm màu đỏ đậm là được. Lá có ba nhánh và chín mầm, nhưng không nên quá phụ thuộc mẫu, vẽ lá già thì chỉ cần dùng mực là được, lá non dùng thêm màu xanh, lá non dùng mực với màu yên chỉ, gân lá dùng mực đặc vẽ sau cùng.

VẼ CHIM SẼ RỪNG

Chim sẻ rừng gần giống sẻ nhà, cách vẽ đều giống nhau. Vẽ chim đang bay thì dùng màu đỏ chấm mực nhạt trước tiên vẽ đầu, mỏ, mắt, tiếp đó dùng màu son chấm mực vừa độ vẽ hai cánh, lông ngực, rồi vẽ tiếp hai cánh đang bay bằng mực nhạt, ngực bụng cũng vẽ bằng màu vừa độ, mực đặc vẽ chân, để gần khô lấy bút thấm mực vừa độ chấm thêm vào hai cánh và lưng chim.

VẼ HOA CÚC

Có một câu nói rất nổi tiếng: “Hái hoa cúc đầu hàng rào”. Chấm mực vừa độ vẽ cánh hoa, cánh trong trước rồi vẽ đến cánh ngoài, dùng bút nhọn (vừa phải) và cả bút ngược để vẽ gân hoa, (**chú ý:** tạo chỗ đậm chỗ nhạt) chờ cho mực khô hẳn mới vẽ màu tiếp: ở giữa cho màu vàng nhạt, cánh ngoài dùng màu vàng trộn màu đỏ để vẽ. Cúc tím thì dài và cánh hoa dùng màu tím nhạt, lớp ngoài cùng dùng màu tím đậm (màu tím lấy từ màu xanh trộn với màu yên chỉ). Lá cúc không phải vẽ bắt buộc và cách vẽ cũng giống như vẽ các lá khác, trên cánh cúc có ít

VỀ CHIM KHÁCH

Lấy bút ướt thấm màu xanh rồi thêm mực nhạt, dùng đầu nhọn của bút vẽ lưng và đuôi, mực đặc vẽ hai cánh, đầu, mỏ, chân và mắt, mực nhạt vẽ ngực và đuôi.

Trên bề mặt của lưng chú ý tạo chỗ lồi, chỗ lõm, chỗ nhấc bút, chỗ mạnh, chỗ nhẹ...

VỀ HOA MAI

Hoa mai có năm cánh, trước hết lấy bột trắng pha loãng cho thêm màu đỏ và đỏ yên chỉ (nhạt), vẽ hai nét rồi tiếp ba nét tạo hình hoa, phần giữa cánh hoa để trắng, phần chia ra vẽ màu vàng nhạt, lấy màu đỏ yên chỉ trộn với mực để vẽ cuống hoa. Đợi mực gần khô, dùng màu đỏ sẫm vẽ nhụy hoa, cuống hoa vẽ tự nhiên chú ý tạo chỗ đậm, nhạt, mau thưa...

Cành mai vẽ bằng mực, phía cuối cành khó thể

hiện cẩn thận trọng, chú ý để không vẽ thành nét đen như một thỏi than. **Chú ý:** Hoa mai trên cành vẽ thành nhiều lớp, từng lớp màu đậm, nhạt phải cân đối, thường thì màu nhạt lộ ra phía trước (bột trắng trộn đủ độ), lớp phía sau hơi đậm hơn (đỏ thấm trộn đỏ yển chỉ). Tóm lại các lớp đậm, nhạt phải rõ ràng.

VẼ CHIM SẼ

Trước hết dùng mực nhạt vẽ cánh trái đang bay, mực đậm vẽ mỏ và mắt, tiếp đến dùng màu nâu thẫm mực loãng vẽ đầu, lưng, cánh trái. Mực vừa độ vẽ cánh đang bay, đuôi. Cuối cùng dùng mực nhạt vẽ ngực, bụng, chờ mực gần khô dùng mực vừa độ vẽ chân. **Chú ý:** màu mực đậm, nhạt thay đổi theo nét bút.

VẼ HOA LĂNG TIÊU

Hoa này còn có tên gọi là hoa tử uy, vẽ giống cách vẽ hoa sơn trà. Vẽ màu đỏ nhạt, để gần khô thì lấy màu đỏ yên chỉ thẫm mực vừa vẽ gân cánh hoa. Lấy mực đậm vẽ ba đến năm râu ở giữa hoa và chấm thêm ba đến năm chấm phía đầu râu. Lá và đài hoa thì dùng mực vừa vẽ như cách vẽ lá cây đậu tía. Đài hoa vẽ bằng mực vừa độ.

VỀ CHIM CẢNH

Lấy màu xanh và vàng trộn thành màu vàng lục vẽ cánh trái, chấm thêm mực nhạt vẽ lông, tiếp đến dùng mực nhạt vẽ cánh đang bay, mỏ, mắt và đầu. Dùng màu xanh tro vẽ cánh phải, mực đậm vẽ lông cánh, đuôi vẽ bằng mực vừa độ, dùng màu vàng trộn màu đỏ son, thắm mực nhạt vẽ cổ, ngực. Màu đỏ son vẽ mỏ, chân chim đứng, vẽ giống chân chim bay.

VỀ HOA NGUYỆT QUỲ

Dùng bột trắng hoà với màu đỏ thắm để vẽ cánh hoa, để phần giữa nhạt. Tiếp đó lấy màu đỏ thắm thắm đỏ yên chỉ vẽ cánh hoa bên ngoài (đậm), màu vàng nhạt chấm giữa hoa. Khi màu sắp khô thì dùng bột trắng đặc vẽ cánh ngoài của hoa, phía trên để sáng hơn. Lấy mực đậm vẽ râu, nhụy hoa, lá thì dùng màu xanh trộn mực để vẽ, lá hình bầu dục, cách vẽ giống như vẽ các loại lá khác, cành có gai.

江南陽羨侯之宣

VẼ CHIM “MỎ NHỌN”

Loài chim này tục gọi là chim “mỏ đồng”, dùng màu xanh hoà với màu đỏ thẫm mực nhạt vẽ lưng, mực đậm vẽ hai cánh, đuôi. Tiếp đến vẽ mỏ, mắt và đầu. Dùng màu đỏ nâu thẫm mực loãng và dùng đầu nhọn của bút vẽ ngực, bụng. Màu vàng nhuộn mỏ, màu đỏ vẽ chân, hai dáng cách vẽ như nhau.

Chú ý: không dùng bút nét to.

VẼ HOA TƯỜNG VÌ

Hoa này nở vào mùa hạ, còn có tên gọi khác là “hoa bách nhật”. Dùng màu xanh hòa với đỏ yên chỉ vẽ thành hình tròn. Tiếp đó lại dùng màu đỏ yên chỉ thẫm mực nhạt vẽ phần giữa cánh hoa, thêm vài chấm nhỏ nữa và dùng màu vàng nhạt vẽ tâm hoa. Để mực gần khô rồi lấy bột trắng hoà với màu vàng nhạt chấm khoảng năm, sáu chấm ở giữa tâm hoa.

Chú ý: khi vẽ cần tạo chỗ đậm, chỗ nhạt, nhiều đoá hoa chồng lên nhau có trước có sau. Nụ hoa to bằng hạt đậu, dùng màu xanh nhạt thẫm màu đỏ yên chỉ để vẽ, lá cây vẽ tương tự các loại lá khác.

VỀ CHIM CHÌA VÔI

Chim này còn có tên gọi là chim bạch hầu, dùng màu xanh trộn với màu đỏ yên chỉ thắm mực nhạt vẽ lưng, hai cánh, đuôi, mỏ và mắt. Dùng màu xanh chấm mực nhạt vẽ đầu. Màu đỏ son, chấm mực nhạt vẽ ngực và bụng. Mực đậm vẽ chân, đợi cho mực gần khô, lấy mực đậm chấm điểm trên lưng.

VỀ HOA SƠN TRÀ

Hòa son và màu đỏ yên chỉ vẽ hai cánh dưới, ba cánh trên vẽ sau tạo thành năm cánh hình hoa mai, vẫn dùng loại màu này thắm mực loãng vẽ cánh bên, thêm mực đậm vẽ lõi hoa hình trụ, hoà bột trắng vẽ râu, tiếp đó chấm nhụy hoa bằng màu vàng loãng thành hình bầu dục, giữa nhụy hoa vẽ một đường bằng bột trắng, trên đỉnh thêm chấm vàng, lá thì vẽ màu xanh trộn mực. Bên cạnh lá to, xen kẽ lá nhỏ. Tất cả cách vẽ hoa lá nói chung đều vậy chỉ phân biệt lá to, nhỏ xen kẽ sao cho hợp lý.

江南
俊之
寫

VẼ CHIM ÉN

Dùng mực loãng, thấm mực đậm vẽ đầu và cánh trái, tiếp đến lấy mực loãng vẽ bụng, mực vừa độ vẽ lông cánh, tiếp đó lấy mực nhạt vẽ cánh phải, mực vừa vẽ đuôi. Đợi gần khô, lấy mực đặc vẽ chân, lấy bút thấm mực đặc, đầu bút lại thấm một giọt nước, dùng đầu nhọn của bút vẽ lưng, vẽ cánh và vẽ đuôi, tiếp đó vẽ móng chân và thêm đuôi rồi đầu và mỏ. Lấy mực loãng vẽ ngực, mực đậm vẽ móng, cuối cùng lấy màu đỏ son trộn mực nhạt tô vào cổ là xong.

Chú ý: Đừng để màu mực chết, nét vẽ phải dứt khoát, đặt bút là thành hình không được vẽ thành một mảng mực, như vậy chẳng khác gì cắt giấy.

VẼ HOA TỬ ĐÀNG

Lấy bút ướt chấm màu xanh nhạt, dùng đầu nhọn thấm thêm đỏ yên chỉ vẽ cành non, tiếp theo vẽ hai cánh thành hình bướm, nụ hoa vẽ tùy ý (đậm). Lấy màu đỏ yên chỉ trộn mực vừa vẽ đài hoa, màu xanh tro vẽ cành to, cành nhỏ. Dùng bột trắng hoà với màu vàng thành màu vàng loãng vẽ nhụy ở giữa hoa.

Lá có thể dùng mực đậm, nhạt hoặc trộn màu và mực để vẽ, lá to bằng lá cây hoè, vẽ bằng màu xanh thấm màu đỏ son. Cách vẽ cành theo cách vẽ cây cỏ trong sách (vẽ một nét) phải kết hợp trên và dưới.

Chú ý: Hoa sắp xếp theo hàng, thành một chuỗi, không vẽ theo hình vuông hoặc tam giác.

VỀ CHIM SÁO KHOANG CỔ

Sáo này giống sáo nuôi, hai bên đầu màu vàng, mỏ và chân hồng.

Trước hết dùng mực đậm vẽ lưng, lông cánh và đầu, **chú ý**: chừa một vòng khoang cổ, tiếp đó dùng mực nhạt vẽ ngực và khoang bụng. Mực đậm vẽ đuôi, cuối cùng dùng màu son đỏ thắm đỏ yên chỉ vẽ mỏ và chân.

VỀ HOA ĐÌNH HƯƠNG

Hoa này có màu tím nhạt, gồm vô số hoa nhỏ chụm lại thành đám.

Trước hết lấy đầu nhọn của bút thấm màu xanh nhạt vẽ năm cánh hoa thành nhiều tầng, lớp. Phía sau hoa dùng màu yên chỉ thấm màu xanh để vẽ hai hoặc ba cánh, phía trước nhạt phía sau đậm, chú ý tạo cảm giác không gian, cuống hoa vẽ màu xanh tro, tiếp đến là vẽ cành, lá nhỏ như lá cây tử đằng, dùng màu xanh thấm màu son để vẽ lá, màu đậm vẽ gân lá.

乙亥歲之
夏月
唐何俊生

VẼ GÀ CON

Lấy mực nhạt vẽ lưng, tiếp đến vẽ mỏ, mắt và đầu; mực loãng vẽ ngực, bụng, mực đậm vẽ chân, móng.

Gà con màu vàng thì dùng màu vàng trộn với màu son, thấm mực loãng vẽ đầu, lưng rồi đến mỏ, mắt. Lấy màu vàng thấm mực nhạt vẽ ngực, bụng. Tiếp đến dùng màu nâu thấm đỏ cho thêm mực vẽ cánh, chân.

Vẽ đầu hay lưng trước là tùy ý, thường thì đầu vẽ trước đẹp hơn, do thói quen của từng người.

VẼ NHO

Dùng bút lông chó sói thấm mực xanh loãng vẽ thành vòng tròn chừa một chỗ trắng (đầu nhọn quay ra ngoài), hai bên và phía dưới quả nho dùng màu xanh thấm màu yên chỉ để vẽ, phía trước loãng, phía sau đậm, vẽ thành một chuỗi, dưới mỗi quả chấm một chấm đen, lá vẽ giống như bàn tay, cách vẽ gần giống cách vẽ lá phù dung.

VẼ CHIM HOA MI

Chim này thường gọi là “chim mặt hoa tơ”, “Hoàng sơn hổ”, mình to như chim khách, chim thước. Trước hết lấy đỏ son thắm mực nhạt vẽ cánh phải, lông bụng, lông trong cánh; Tiếp đến vẽ mỏ, mắt và đầu, Phía dưới chấm một ít màu vàng. Dùng màu mực nhạt vẽ cổ, đuôi. Sau cùng lấy màu vàng thắm mực nhạt vẽ ngực, bụng và chân.

VẼ HOA THUỶ TIÊN

Trước tiên dùng mực nhạt vẽ lá, từng tàu lá phải có đậm nhạt tỷ mỷ, rồi tiếp đến vẽ hoa, cành và cuống hoa phía sau lá. Chờ mực khô, tô màu xanh nhạt cho lá, nồn hoa dùng mực điểm màu vàng.

Chú ý: vẽ màu cho lá lúc chưa khô, các đường đen vẽ đậm hơn.

後
生
作

VẼ CHIM BẠCH LIỄU

Dùng màu xanh tro
thấm mực nhạt vẽ
lưng, thêm mực đậm
vẽ mỏ, mắt và đầu;
tiếp đến vẽ cánh,
đuôi và chân, màu ở
lưng phải lựa nét bút,
không được tô đều.
Vẽ cánh chim phải
tuân theo từng bước
vẽ, lưng chim cũng
vậy.

VẼ HOA BÍ NGÔ

Dùng màu vàng hoa
với màu đỏ son thấm
mực nhạt để vẽ cánh
hoa, vẽ bên trái, bên
phải lần lượt bốn
cánh; ống phía dưới
thì dùng mực nhạt,
cạnh cánh hoa dùng
màu nâu thấm vẽ
thêm - biểu thị cánh
hoa cuộn lại, nhiều
 nếp; giữa hoa, vẽ
nhiều gân, đầu gân
có chấm, lá có dạng
tay nắm - cách vẽ
giống vẽ lá nho.

VẼ QUẠ

Quạ còn có tên là sơn hoà thượng, nhẹ nhàng, chậm chạp, trước hết lấy đỏ son hoà nước thêm đỏ yên chỉ vẽ đầu, lưng, mỏ, mắt. Lấy mực đậm vẽ lông cánh, đuôi. Tiếp đến dùng màu vàng thấm mực loãng vẽ ngực, bụng, chân. Cuối cùng dùng màu xanh trộn bột trắng vẽ lông cánh.

VẼ THÔNG

Trước hết dùng mực nhạt vừa, vẽ cảnh thông, vẽ phần vỏ xù xì của cây, chú ý để tạo chỗ đậm, chỗ nhạt. Tiếp đến dùng mực đậm lấy đầu nhọn của bút vẽ lá thông hình rẽ quạt. Chờ mực khô, lúc đó mới cho màu son, xanh cũng đều phải cho thêm mực nhạt. Cuối cùng lấy mực đậm kéo thành đường nhỏ, dùng màu đỏ, đỏ yên chỉ hoà với mực vẽ lá biểu thị sắc màu mùa thu.

乙亥新春
陽羨俊生書

NHÀ XUẤT BẢN VĂN HÓA - THÔNG TIN
43 Lò Đúc - Hà Nội

TRANH THUỐC NƯỚC

Người dịch: NGUYỄN KHIÊM

Chịu trách nhiệm xuất bản

BÙI VIỆT BẮC

Biên tập:

HỒNG THÁI

Trình bày:

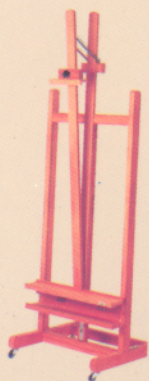
LINH CHI

In 2.000 cuốn, khổ 19cm x 27cm. Tại Công ty In & Văn hóa phẩm.

Giấy phép xuất bản số: 582/XB-QLXB/55-VHTT.

In xong và nộp lưu chiểu tháng 7 năm 2004.

TRANH THUỐC NƯỚC

Như cụ Tề Bạch Thạch đã nói: "...giữa cái giống và không giống"... cây cối qua bút mực thì thực thành hư, thật thành giả, kỹ thuật phải biến hoá... Như trong bức vẽ thì có cái cao cái thấp, chỗ mau chỗ thưa rồi chỗ đậm, chỗ nhạt...

1344 212

Giá: 36.000đ